

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА НА ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ
РУБЕЖАНСЬКОЇ ВІКТОРІЇ ОЛЕГІВНИ
«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ
ПРАЦІ», ПОДАНОЇ НА ЗДОБУТТЯ
НАУКОВОГО СТУПЕНЯ КАНДИДАТА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 08.00.03 – ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні, демографічні явища в країні повністю або частково, прямо або опосередковано віддзеркалюють процеси, що відбуваються на ринку праці. Його функціонування обумовлюють структура економіки, професійний і кваліфікаційний склад робочої сили, системи оплати праці, традиції, що склалися в трудовій сфері, система взаємовідносин між соціальними партнерами, державна політика у різних секторах, інституційні чинники. Ринок праці України під призмою сучасних реалій сфокусував у собі такі найгостріші проблеми: високий рівень безробіття, неконтрольований відтік робочої сили в країни ближнього та дальнього зарубіжжя, структурні та регіональні диспропорції зайнятості, низький рівень доходів населення тощо. Ці проблеми серед інших обумовлюють політичну і соціально-економічну напругу в державі, є істотними складовими поглиблення кризових явищ, стримують структурні зміни в національній економіці.

Ринок праці відіграє важливу роль в забезпеченні ефективного розвитку економік усіх країн світу. Тому, для досягнення стійкого економічного зростання, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України необхідно сформувати сучасний ринок праці, в т. ч. враховуючи позитивний зарубіжний досвід та напрацювання економічної науки в даній площині. У цьому контексті важливим є ефективне державне регулювання розвитком національного ринку праці, що і обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи.

Актуальність теми та значимість результатів дисертаційної роботи обумовлюється також тим, що результати дисертаційної роботи знайшли відображення в виконанні державних науково-дослідних тем, що підтверджено довідками Національної металургійної академії України. Зокрема, в рамках теми: «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0116U008360) автором сформовано компоненти механізму державного регулювання регіонального ринку праці, реалізація яких сприятиме ефективному функціонуванню ринку праці; в рамках теми: «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782) автором проаналізовано функціонування національного ринку праці та визначено рейтинг регіонів України за ступенем динамічного розвитку ринку праці.

Мета і завдання дослідження, що сформульовані в дисертації, передбачають заповнення існуючих в економічній науці прогалин щодо наукового обґрунтування теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання розвитком національного ринку праці для підвищення ефективності його функціонування.

В процесі дослідження автором проведено еволюційно-ретроспективний аналіз становлення ринку праці в Україні, визначено його сутність та специфічні ознаки; запропоновано систему оцінювання функціонування національного ринку праці та визначено асиметрії в його розвитку; розроблено науково-методичний підхід до формування концепції державного регулювання національним ринком праці; побудовано дисипативну систему хвилястого (циклічного) розвитку національного ринку праці; визначено архітектоніку державного механізму забезпечення інноваційного розвитку ринку праці у фазі «криза»; запропоновано процедуру моделювання впливу показників національного ринку праці на макроекономічний розвиток країни; розроблено систему оцінювання ефективності функціонування інфраструктури національного ринку праці.

Визначені здобувачем завдання дослідження осмислені, ретельно опрацьовані і вирішені на достатньо високому теоретико-методичному рівні. Глибина дослідження, отримані наукові результати, рівень подання матеріалу, публікації віддзеркалюють наявність теоретичних та аналітичних наукових розробок, які є предметом захисту кандидатської дисертації за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Наукова новизна роботи. Оцінка змісту дисертації дозволяє стверджувати, що здобувачу в основному вдалося вирішити окреслені завдання і досягти поставленої мети, отримавши результати, які характеризуються науковою новизною.

Серед результатів, отриманих у *першому розділі* варто відмітити удосконалений автором понятійно-термінологічний апарат складових національного ринку праці. Автором визначено поняття, які розкривають: сутність сучасного національного ринку праці та його специфічні ознаки; функціонування ринку праці як комплексного та системного явища; найоптимальніші інноваційні домінанти державного регулювання ринку праці за кризових умов. Обґрунтовано, що сутність та специфічні ознаки національного ринку праці проявляються в його функціях, особливостях інфраструктурного забезпечення та моделі управління, а також вірно зазначено, що комплексна взаємодія місцевих або регіональних ринків праці у кінцевому рахунку обумовлює узагальнений показник ефективності функціонування національного ринку праці.

Обґрунтовано необхідність удосконалення механізму державного регулювання національним ринком праці, який представляє собою комплекс компонентів, спрямованих на національний ринок праці з метою створення оптимальних умов для його стабільного та ефективного функціонування. Встановлено, що важливою складовою внутрішньої політики держави є вибір інструментарію та методів механізму державного регулювання ринком праці.

Ґрунтовним доробком автора, який отримано в *другому розділі дисертаційної роботи*, є обґрунтування порядку оцінювання функціонування національного ринку праці з позиції системного підходу. Запропонований

науково-методичний підхід, який полягає у проведенні таксономічного аналізу сукупності показників, що характеризують стан розвитку ринків праці регіонів України дозволяє отримувати актуальну інформацію стосовно рівня розвитку в умовах конкуруючої економіки регіональних ринків праці, які, в свою чергу, обумовлюють ефективність функціонування національного ринку праці в цілому. Визначені автором асиметрії у розвитку національного ринку праці, причини незадовільного його функціонування є аналітичною базою для розробки та реалізації системи заходів на державному рівні щодо забезпечення його ефективнішого функціонування.

У *третьому розділі* дисертаційної роботи запропоновано науково-методичний підхід до формування концепції державного регулювання національним ринком праці; побудовано дисипативну систему хвилястого (циклічного) розвитку національного ринку праці; визначено архітекtonіку механізму забезпечення інноваційного розвитку національного ринку праці у фазі «криза» та розроблено засади удосконалення цього механізму; запропоновано процедуру моделювання впливу показників національного ринку праці на макроекономічний розвиток країни; розроблено комплексну систему оцінювання ефективності функціонування інфраструктури національного ринку праці.

Варто підтримати авторську позицію щодо гармонійного поєднання в концепції державного регулювання національним ринком праці цільового, компетентнісного, стратегічного та стейкхолдерно-орієнтованого підходів, які в сукупності забезпечують підвищення якості розробки та реалізації заходів державного регулювання, які полягають у стійкому забезпеченні інноваційного розвитку ринку праці в Україні.

Вагомим науковим здобутком автора є здійснення у дисертаційній роботі імплікації теорії хвилястого (циклічного) еволюційного розвитку господарської системи стосовно національного ринку праці, в результаті чого було побудовано дисипативну систему його хвилястого (циклічного) розвитку, яка надала можливість визначити найбільш доцільні заходи щодо інноваційного впливу щодо кожної фази циклу розвитку ринку праці (а саме – для фаз

пожвавлення, процвітання, рецесії, кризи). Враховуючи побудовану дисипативну систему автором визначено архітектоніку механізму забезпечення інноваційного розвитку національного ринку праці у фазі «криза» та запропоновано комплекс заходів, спрямованих на удосконалення нормативно-правового, фінансово-податкового і організаційно-адміністративного державного регулювання.

Цінною з практичної точки зору є розроблена з використанням методу Брандона економетрична модель впливу показників національного ринку праці на макроекономічний розвиток країни, що дозволяє отримувати прогнозне значення ВВП в залежності від змін зазначених показників та коригувати заходи механізму забезпечення інноваційного розвитку національного ринку праці у перспективі.

Також заслуговує позитивної оцінки запропонована автором система оцінювання ефективності інфраструктури національного ринку праці, яка полягає у проведенні аналізу показників, розподілених за трьома сферами: трудове партнерство, профорієнтаційна допомога, соціальна справедливість. В результаті автором конкретизовано напрями подальшого вдосконалення інфраструктури ринку праці в частині підвищення партнерської взаємодії державних та недержавних інституцій, а також роботодавців з цими установами з метою збільшення кількості і підвищення якості надання послуг населенню.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором у дисертації визначається узагальненням та критичним опрацюванням значної кількості наукових праць по широкому колу проблем, пов'язаних з формуванням національного ринку праці та його інфраструктурного забезпечення, обґрунтуванням необхідності втручання держави у процеси функціонування ринку праці, а також визначенням ефективних заходів державного регулювання, спрямованих на збалансування попиту та пропозиції на робочу силу, підвищення соціальної та трудової мобільності працівників, збільшення кількості зайнятих в інноваційних секторах економіки, зниження рівня безробіття.

Рецензування дисертаційної роботи здобувача, ознайомлення з опублікованими науковими працями дозволяють зробити висновок про те, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації та виносяться на захист, одержані Рубежанською В. О. в результаті наукового дослідження самостійно, відображають особистий внесок автора.

Повнота викладення у відкритому друці наукових положень дисертації. Основні положення і результати дослідження опубліковані автором у 34 наукових роботах, серед них – параграфи у 3 колективних монографіях, 14 статей – у наукових фахових виданнях України та виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних, 17 публікацій – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів, в рамках яких основні теоретичні положення і практичні рекомендації дисертаційної роботи були апробовані. Загальний обсяг друку, що належить автору, становить 9,28 друк. арк. Вимоги ДАК України щодо необхідної кількості статей в наукових фахових виданнях витримано.

Публікації та автореферат достатньою мірою відображають зміст, основні положення, результати і висновки дисертаційного дослідження.

Практична цінність одержаних результатів дисертаційного дослідження. Про практичну значимість отриманих результатів свідчить їх використання в роботі окремих установ, організацій, зокрема: Міністерством економічного розвитку і торгівлі України в процесі удосконалення напрямів державного регулювання ринком праці шляхом використання економетричної моделі впливу національного ринку праці на макроекономічні показники держави (довідка № 2321-06/6052-07 від 12. 02. 2019 р.); Департаментом економічного розвитку, торгівлі та туризму Луганської обласної державної адміністрації при розробці заходів нормативно-правового, фінансово-податкового та організаційно-адміністративного регулювання ринком праці регіону (довідка № 22-07-1102 від 29. 05. 2018 р.); ДП «Київське обласне дорожнє управління» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» для ефективного і швидкого пошуку фахівців на ринку праці з метою їх залучення до сезонних робіт (довідка № 06/1239 від 02. 04. 2018 р.); Кремінським

районним центром зайнятості Луганської області в частині отримання інформації щодо розвитку ринку праці регіону та для забезпечення місцевих органів влади системою версифікаційного оцінювання ринку праці Кременського району Луганської області (довідка № 1516 від 18. 04. 2018 р.); ТОВ «Рубіжанське будівельно-монтажне управління» під час залучення вузько кваліфікованих фахівців на основі аутстафінгу персоналу до проведення тимчасових робіт (довідка № 149/1 від 04. 07. 2018 р.). Також теоретичні положення дисертаційної роботи використовувалися в навчальному процесі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін «Економічна теорія», «Макроекономіка» та «Економіка праці і соціально-трудова відносини» (акт № 1/1018/1 від 18. 09. 2018 р.).

Дискусійні положення та зауваження по дисертації. Не всі положення роботи є беззаперечними. Частина з них має дискусійний характер, а деякі потребують уточнення та додаткової аргументації. Окремі результати дають поштовх до подальшої наукової дискусії і знаходження шляхів вирішення досліджуваних проблем.

1. Дещо некоректним вважаємо визначення автором національного ринку праці «як *локалізованої* системи..., яка *пов'язана* з місцевими ринками...» (с. 49). На нашу думку, національний ринок праці як відкрита система *включає* сукупність місцевих ринків праці, які інтегруються з ринками праці інших країн світу (тобто складається із сукупності місцевих ринків, які взаємодіють між собою та з ринками праці країн світу). А «локалізованість» національного ринку можна вважати вже його характеристикою, яку в подальшому автор аргументує як недостатню його гнучкість, низьку міжрегіональну міграцію (тобто, невисокий ступінь взаємодії місцевих ринків праці в рамках національного ринку праці через низку причин).

2. Окремі компоненти механізму державного регулювання національного ринку праці (п.п. 1.3) аргументовані некоректно. Зокрема, характеризуючи принцип цілепокладання (с. 72) зазначено, що його суть «полягає у досягненні оптимуму...». Така аргументація більш доречна для принципу ефективності,

оптимізації / узгодження цілей і можливостей. А принцип цілепокладання все ж передбачає опис бажаного стану національного ринку праці з урахуванням найважливіших аспектів його функціонування.

Також в частині розкриття методів, інструментів державного регулювання національного ринку праці окремі із них лише перелічені (с. 76-78).

3. Зміст розділу 2 більше відповідає назві «Аналіз стану та особливостей функціонування національного ринку праці» на противагу існуючій назві «Дослідження особливостей...».

4. У п.п. 2.1 дисертації автором зазначено про неформальну і тіньову зайнятість на ринку праці України та перелік зарубіжних методик визначення зайнятих у тіньовому секторі. Проте, доречним було б охарактеризувати досвід зарубіжних країн щодо створення робочих місць, аргументації основ та стимулів офіційної зайнятості, дієві методи та інструменти державного регулювання ринку праці.

5. В контексті аргументації причин незадовільного функціонування національного ринку праці та визначених асиметрій розвитку за регіонами (п.п. 2.3 дисертації) варто було б глибше зосередити увагу на тому, що на функціонування ринків праці в регіонах прямо чи опосередковано впливають різні можливості розвитку регіонів і діяльність чи бездіяльність органів в т. ч. місцевої влади. Також поза увагою автора залишилось питання про те, що частка безробітних, які стоять на обліку в центрах зайнятості та отримують виплати по безробіттю насправді зайняті в тіньовому секторі економіки та отримують тіньові зарплати, що знову обумовлює необхідність аргументації заходів та стимулів виходу з «тіні».

Серед причин асиметрій розвитку національного ринку праці автором виділено зниження розвитку малого підприємництва в Україні (п.п. 2.3 дисертації), однак в роботі не достатньою мірою відображено роль малого бізнесу в процесі досягнення балансу між попитом та пропозицією на ринку праці.

6. В цілому позитивно оцінюючи представлену в п.п. 3.2. архітектуру

механізму державного забезпечення інноваційного розвитку національного ринку праці у фазі «криза» варто звернути увагу на відсутність системного підходу до визначення переліку принципів механізму, а також неточність їх змістового наповнення (с. 169-170). Зокрема, виділення принципу «економічної корисності», на нашу думку, є недоцільним, так як поглинається принципом «результативності», який можемо трактувати ширше – як досягнення результатів розвитку національного ринку праці як економічних так і соціальних тощо.

Також окремі заходи (нормативно-правові, фінансово-податкові, організаційно-адміністративні) запропонованого механізму державного регулювання ринку праці носять декларативних характер (с. 172-174).

7. П.п. 3.3 доцільніше, на нашу думку, сформулювати як «Удосконалення інфраструктури забезпечення ринку праці», тобто удосконалення інфраструктури ринку праці полягає у доведенні її до інноваційного рівня.

Також варто зазначити, що в дисертаційній роботі є опечатки.

Проте, висловлені зауваження та пропозиції не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Рубежанської В. О., можуть бути предметом подальших досліджень з визначеної теми.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 262 сторінок. Список використаних джерел налічує 211 найменувань.

Дисертація оформлена згідно вимог, положення роботи належним чином аргументовані та підтверджені аналітичним матеріалом, сприйняття матеріалів сприяє їх представлення/ілюстрація у таблицях і рисунках.

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, яке вигідно відрізняється логічною послідовністю і чіткістю викладених власних підходів та позицій. Таким чином, дисертація відповідає встановленим вимогам.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Рубежанської Вікторії Олегівни на тему: «Державне регулювання розвитком національного ринку праці» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що містить

науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують місцеве наукове завдання – розробку теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання розвитком національного ринку праці. Наукові положення, висновки та пропозиції, наведені в роботі, обґрунтовані, логічні та достовірні.

Анотує та наукові публікації повною мірою відображають основні положення дисертації, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження.

За змістом, рівнем наукової новизни, теоретико-методичним та практичним значенням, обсягом та оформленням дисертаційна робота на тему: «Державне регулювання розвитком національного ринку праці» відповідає вимогам ДАК України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема вимогам пп. 9, 11, 12, 13 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами та доповненнями), а її автор – Рубежанина Вікторія Олегівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри економіки підприємства і підприємництва

Хмельницького національного університету

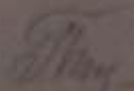
 М. В. Диха

Підпис М. В. Дихи засвідчую

Учений секретар

Хмельницького національного університету

Д. І. Тебляшкіна